

Asiakkaan oikeudet ja hoitoon pääsy päihdehuollossa

Vapautuvien asumisen tuen verkoston (VAT) yhteistyöpäivät

Joensuussa 11.4.2018: Asuttaminen ja päihdekuntoutus osana rikosseuraamusta

Heidi Poikonen, sosiaali oikeuden yliopisto-opettaja

Hyvinvointioikeuden instituutti

Lähtökohdat päihdehuollossa

- Perusoikeudellinen perusta
 - PL 19.1 §. Kiireellinen hoito; välttämätön huolenpito
 - PL 19.3 §. Kiireetön hoito; julkisen vallan velvollisuus turvata riittävät sote-palvelut
 - Lisäksi yhdenvertaisuus, itsemääräämisoikeus ja oikeus elämään
- Asiakkaalla *subjektiivinen oikeus* saada palveluja
 - Kunta ei voi vedota määrärahojen puutteeseen
 - Asiakkaalla ei kuitenkaan oikeutta valita palvelumuotoa, vaan se määrittyy tarpeen perusteella

Tarveperiaate palveluiden määrittäjänä

- Päihdehuoltolaki 3 §

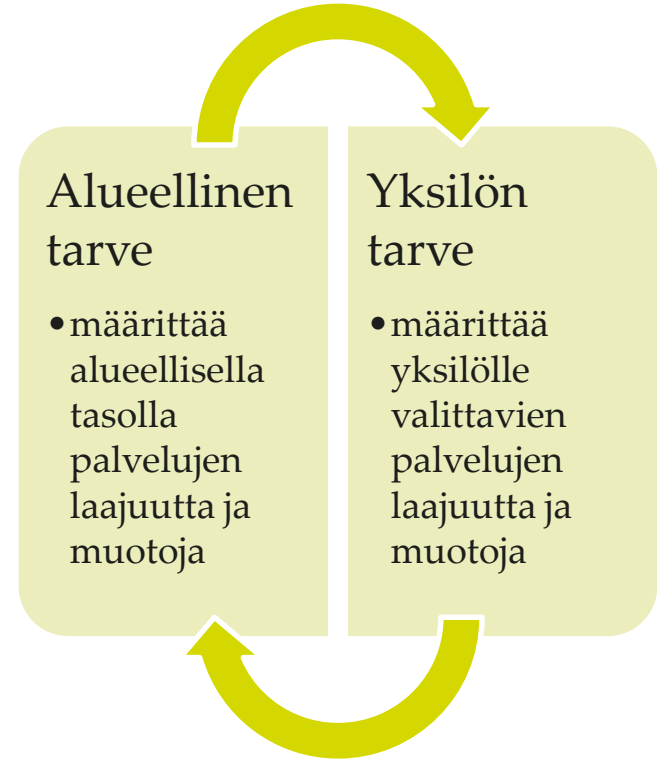
- *Kunnan on huolehdittava siitä, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.*

- Päihdehuoltolaki 7 §

- *Päihdehuollon palveluja tulee antaa henkilölle, jolla on päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia, sekä hänen perheelleen ja muille läheisilleen. Palveluja on annettava henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä avun, tuen ja hoidon tarpeen perusteella.*

- Tarveperiaatteella kaksinainen vaikutusmekanismi kunnassa

- Alueellisten ja yksilöllisten tarpeiden tulisi käydä jatkuvaa dialogia

Palveluiden järjestäminen

- Kunnat voivat toteuttaa päihdehuollon järjestämisvastuunsa eri tavoin
 - Itse tai yhteistyössä tuotettuna, ostopalveluina tai myöntämällä palveluseteli
- Myös siinä on alueellista vaihtelua, onko päihdehuolto sosiaalipalvelua, terveystalvelua vai molempia
 - Trendejä: Medikalisaatio ja avohuollon korostuminen
 - Tavoitteita: Moniammatillisuus ja luukulta toiselle pompottamisen vähentäminen

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalisen kuntoutuksen tarve

- Hallintopäätöksiin perustuva toiminta
- Muutoksenhaku-keinot käytettävissä

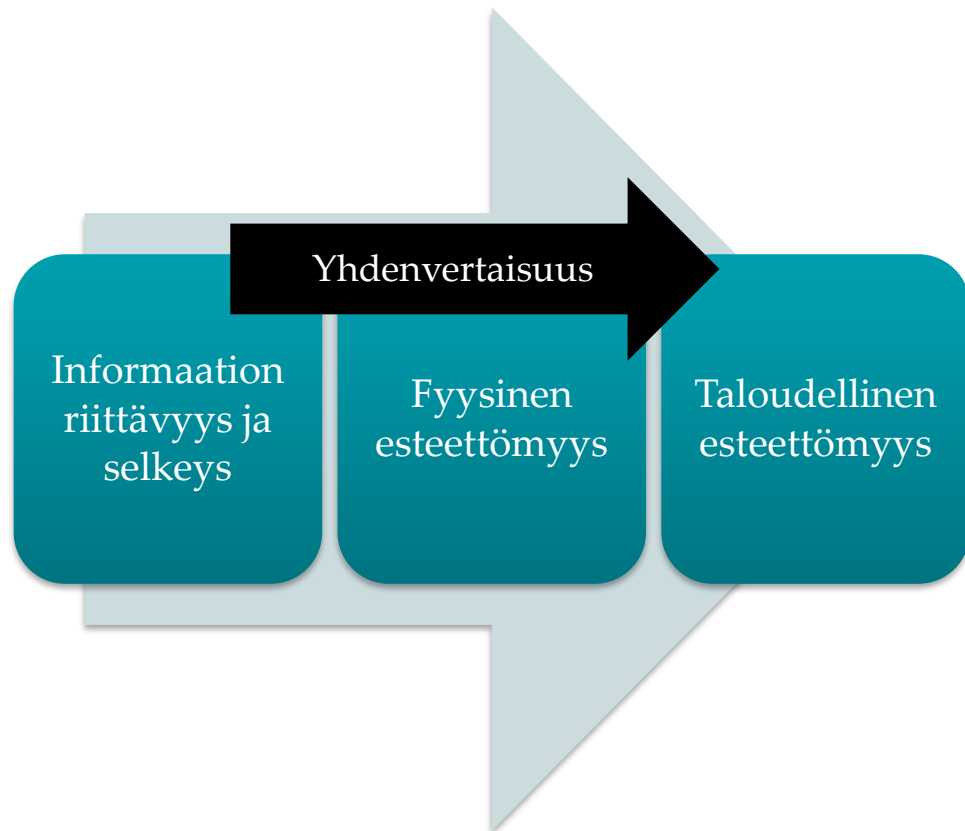
Terveydellisen kuntoutuksen tarve

- Hoitotakuu ja mahdollisuus hoitopaikan valintaan
- Tosiasiallinen hallintotoiminta
 - Ei mahdollisuutta muutoksenhakuun

Terveydenhuoltolaki

Palvelujen saavutettavuus

- Palveluita voi olla saatavilla, mutta ovatko ne tosiasiallisesti **saavutettavissa**?
- Palveluista tulee olla riittävää ja ymmärrettävää tietoa saatavilla sellaisessa muodossa, että se on tosiasiallisesti saavutettavissa
- Palveluiden tulee olla turvallisen matkan sisällä ja tiloissa huomioitu esteettömyys
- Palveluiden käyttämisen tulee olla myös taloudellisesti mahdollista

Yhdenvertaisuuden kipukohtia

- Alueellinen yhdenvertaisuus
 - Palvelut lähtökohtaisesti sidonnaisia kotikuntaan (asumisperiaate)
 - Palveluiden toteuttamiseen liittyvät valinnat ja painotukset
 - Käytävissä olevat resurssit
 - Sote- ja maku-uudistus?
- Yhdenvertaisuus suhteessa muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaisiin
 - Todellisen toimintakyvyn huomioimisen puutteellisuus
 - Päihdetaustaisten asiakkaiden niputtaminen (stereotypiat)
 - Stigman ja häpeän vaikutus
 - Päihdeongelma sairautena – vain puheen tasolla vai ymmärretäänkö sairauden vaikutusmekanismit?
- Yhdenvertaisuus päihdehuollon asiakkaiden kesken
 - Erilaisten taustatekijöiden (mm koulutus- ja työtilanne, varallisuus) vaikutus, myös käytetyn päihteen vaikutus

Yle 4.4.2017: Päihdeongelmaiset kokevat lääkärissä vähättelyä ja ylimielisyyttä: "Ajattelen lääkärikäyntiä kauhulla"

- Päihdeongelmaiset saavat usein huonoa kohtelua terveydenhuollon piirissä. Asiakkaan vaivat saatetaan laittaa päihdeongelman piikkiin.
- Päihdeongelmaisten vaivoja ja ongelmia ei oteta lääkärissä tosissaan. Heidän sairauksia ei kuunnella, eikä aina edes tutkita.
- Simojoki: "On sääli, etteivät vielä vuonna 2017 kaikki ihmiset saa stigmansa takia tasa-arvoisesti hoitoa."

Kiitos!

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi